

UNIVERZITET SINGIDUNUM

Departman za poslediplomske studije,

Danijelova 32, Beograd

VEĆU DEPARTMANA ZA POSLEDIPLOSMKE STUDIJE

Odlukom Veća Departmana poslediplomskih studijabroj 4-191/2021 od 29.10.2021. godine, određeni smo za članove Komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije kandidatkinje, **master Ivane Ostojić**, pod nazivom: „**Uloga razvojnih finansijskih institucija u podršci održivom razvoju**“, o čemu podnosimo sledeći

IZVEŠTAJ

1. Osnovni podaci o kandidatkinji i doktorskoj disertaciji

Kandidatkinja Ivana Ostojić je rođena 30. maja 1985. godine u Beogradu. Završila je Ekonomski fakultet, Univerziteta u Beogradu, na smeru Finansije i bankarstvo sa prosečnom ocenom 9.3, gde je takođe završila i poslediplomske, master studije na smeru Poslovno Upravljanje, Marketing menadžment, sa prosečnom ocenom 9.4.

Kandidatkinja je između 2009-2011. bila zaposlena u Modnoj kući Mona, kao Marketing menadžer, a od 2011. godine zaposlena je u Institutu društvenih nauka, Beograd, u Centru za ekonomska istraživanja, kao Istraživač saradnik.

Kandidatkinja ima objavljen rad u kategoriji M24, čime je ispunjen preduslov za odbranu doktorske disertacije: Ostojić, Ivana and Petrović, Predrag and Nikolić, Goran (2021) *Net international migration: A panel analysis of economic determinants*. Stanovništvo, 59 (2). pp. 83-106. ISSN 0038-982X eISSN 2217-3986.

Kandidatkinja takođe ima objavljene sledeće radove:

Kategorija M10

1. Ostojić, Ivana M. i Petrović, Predrag P. (2019) *Institucije kao faktor privrednog rasta*. U: Nauka bez granica II : [međunarodni tematski zbornik]. 4, Pejzaži uma. Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini, Kosovska Mitrovica, str. 307-324. ISBN 978-86-6349-124-3 (M14)

Kategorija M20

1. Ostojić, Ivana (2012) *Prikaz zbornika Stanovništvo i razvoj*. Stanovništvo 50 (1). pp. 119-121. ISSN: 0038-982X eISSN: 2217-3986 (M26)
2. Petrović, Predrag i Nikolić, Goran i Ostojić, Ivana (2017) *Demografske determinante energetske potrošnje u Evropskoj uniji: rezultati ekonometrijske analize*. Stanovništvo, 55 (1). str. 1-20. ISSN 0038-982X eISSN: 2217-3986 [https://doi.org/10.2298/STNV170606003PM\(24\)](https://doi.org/10.2298/STNV170606003PM(24))
3. Petrović, Predrag i Nikolić, Goran i Ostojić, Ivana (2018) *Emisija CO2 u Evropskoj uniji: empirijska analiza demografskih, ekonomskih i tehnoloških faktora*. Stanovništvo, LVI (1). str. 63-82. ISSN 0038-982X eISSN: 2217-3986

<https://doi.org/10.2298/STNV180614005P> (M24)

Kategorija M30

1. Ostojić, Ivana and Jovanović, Predrag and Petrović, Predrag (2019) *Good Governance and Institution Building as a Condition of EU Integration and Economic Growth*. In: Towards a better future : democracy, EU integration and criminal justice : conference proceedings. Volume II. "St. Kliment Ohridski" University, Faculty of law - Kicevo, Bitola, pp. 125-133. ISBN 978-608-4670-05-6 (V. 2) (M31)
2. Jovanović, Predrag and Vuković, Ana and Ostojić, Ivana (2020) *Income, Institutions and Education as Human Development Indicators and their Impact on Human Rights*. In: Towards a better future : human rights, organized crime and digital society : conference proceedings. "St. Kliment Ohridski" University, Faculty of law - Kicevo, Bitola, pp. 25-37. ISBN 978-608-4670-14-8 (M31)
3. Urošević, Vladimir and Jovanović, Predrag and Ostojić, Ivana (2020) *Predicting of citizens' well-being in large cities*. In: Business and Artificial Intelligence : Symposium proceedings. Faculty of organizational sciences, Belgrade, pp. 114-122. ISBN 978-86-7680-385-9 (M33)

Kategorija M40

1. Ostojić, Ivana i Zvezdanović, Jelena (2011) *Problemi konkurentnosti Srbije u uslovima evropskih integracija*. U: Balkan i EU. Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, str. 400-406. ISBN 978-86-7093-137-4 (M45)
2. Ostojić, Ivana (2012) *Znanje kao faktor ljudskog kapitala i ekonomskog razvoja*. U: Stanovništvo i razvoj. Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, str. 348-355. ISBN 978-86-7093-140-4 (M45)
3. Ostojić, Ivana (2012) *Mogućnost korišćenja valutnih forvarda i svopova u bankama i kompanijama u funkciji zaštite od deviznog rizika*. U: Pomeraćemo granice. Institut društvenih nauka, Beograd, str. 45-60. ISBN 978-86-7093-141-1 (M45)
4. Ostojić, Ivana (2013) *Ljudski kapital kao faktor ekonomskog razvoja i izvor konkurentne prednosti*. U: Obrazovanje i razvoj. Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, str. 372-378. ISBN 978-86-7093-144-2 (M45)
5. Ostojić, Ivana (2014) *Uticaj izbora režima deviznog kursa na suverenost u pogledu vođenja nacionalne monetarne politike*. U: (Anti)Liberalizam i ekonomija. Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, str. 368-378. ISBN 978-86-7093-152-7 (M45)
6. Ostojić, Ivana (2015) *Kreativne industrije, kultura i ekonomski razvoj*. U: Globalizacija i kultura. Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, str. 354-362. ISBN 978-86-7093-157-2 (M45)
7. Ostojić, Ivana and Petrović, Predrag and Zvezdanović Lobanova, Jelena (2016) *Ekonomski efekti izbegličke krize*. U: Seobe i razvoj. Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, str. 352-362. ISBN 978-86-7093-164-0 (M45)
8. Ostojić, Ivana i Petrović, Predrag (2017) *Reforme, razvoj i performanse bankarskog sektora Srbije*. U: Svet i Srbija : izazovi i iskušenja. Institut društvenih nauka, Beograd, str. 175-193. ISBN 978-86-7093-197-8 (M44)
9. Zvezdanović Lobanova, Jelena i Lobanov, Mikhail i Ostojić, Ivana (2017) *Kontrola*

- kretanja kapitala kao prepreka međunarodnom investiranju*. U: Globalizacija i izolacionizam. Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, str. 403-411. ISBN 978-86-7093-170-1 (M45)
10. Ostojić, Ivana i Petrović, Predrag (2018) *Preduzetništvo u Srbiji*. U: Preduzetništvo vs. rentijerstvo. Institut društvenih nauka, Centar za ekonomska istraživanja, Beograd, str. 262-269. ISBN 978-86-7093-201-2 (M45)
 11. Jovanović, Predrag i Ostojić, Ivana i Petrović, Predrag (2019) *Kreditne kartice kao generator duga*. U: Dug i (ne)razvoj. Institut društvenih nauka, Beograd, str. 108-120. ISBN 978-86-7093-218-0 (M45)
 12. Sovilj, Ranko and Stojković-Zlatanović, Sanja and Ostojić, Ivana (2020) *The Role of Religion in Banking Business in Islamic Law*. In: Contemporary religious changes : From desecularization to postsecularization : [processes, trends, extents and limits of religious changes in the contemporary world: (de)secularization, postsecularization, revitalization of religion ...]. Yugoslav Society for the Scientific Study of religion : Faculty of Mechanical Engineering at the University : Institute of Social Sciences, Niš ; Belgrade, pp. 89-97. ISBN 978-86-7093-229-6 (ISS) ; 978-86-86957-22-1(JUNIR) (M44)
 13. Ostojić, Ivana (2020) *Inkluzivne i ekstraktivne institucije kao faktori ekonomskog rasta*. U: Promišljanja aktuelnih društvenih izazova : regionalni i globalni kontekst. Edicija Zbornici . Institut društvenih nauka, Beograd, str. 126-141. ISBN 978-86-7093-238-8 (M45)
 14. Ostojić, Ivana (2020) *Institucionalna komponenta održivog razvoja Srbije*. U: Izazovi održivog razvoja u Srbiji i Evropskoj uniji. Edicija Zbornici. Institut društvenih nauka, Beograd, str. 100-117. ISBN 978-86-7093-237-1 (M45)

Kategorija M50

1. Ostojić, Ivana (2012) *Percepcija modnih brendova od strane potrošača u Srbiji*. Marketing, 43 (2). str. 157-168. ISSN 0354-3471 (M51)
2. Ostojić, Ivana (2017) *Mit o globalizaciji vs. težnja ka izolacionizmu*. U: Zbornik Matice srpske za društvene nauke. Novi Sad, str. 390–397. ISSN 0352-5732 (M57)

Kategorija M60

1. Ostojić, Ivana (2017) *Nezaposlenost mladih u Srbiji*. U: Problemi na tržištu rada, siromaštvo i ekonomske nejednakosti. Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, str.42-45. ISBN 978-86-7093-189-3 (M63)
2. Jovanović, Predrag i Ostojić, Ivana (2019) *E-nabavke kao faktor ekonomičnosti = E-procurement as a factor of cost-effectiveness*. U: Lin transformacija i digitalizacija privrede Srbije: zbornik radova. Univerzitet u Beogradu, Fakultet organizacionih nauka, Beograd, str. 140-146. ISBN 978-86-7680-365-1 (M63)
3. Ostojić, Ivana i Jovanović, Predrag (2019) *E-nabavke u Srbiji*. U: Lin transformacija i digitalizacija privrede Srbije: zbornik radova. Univerzitet, Fakultet organizacionih nauka, Beograd, str. 147-154. ISBN 978-86-7680-365-1 (M63)
4. Ostojić, Ivana (2019) *Inkluzivne i ekstraktivne institucije kao faktori ekonomskog rasta*. U: Ciklus predavanja mladih istraživača 2019. Institut društvenih nauka, Beograd, str. 26-29. ISBN 978-86-7093-216-6 (M63)

Doktorska disertacija kandidatkinje Ivane Ostojić urađena je na ukupno 312 strana, od čega 30 strana spisak literature i 5 strana su prilozi. Osim ostalog disertacija sadrži 63 tabele, 104 grafikona, 19 slika i spisak korišćenih skraćenica.

Doktorska disertacija kandidatkinje Ivane Ostojić bila je podvrgnuta proveri softverom na preklapanje / plagijarizam (iThenticatePlagiarismDetection Software). Ukupan procentualni iznos preklapanja koji je utvrđen je 2% disertacije iz prvog puta.

2. Predmet i cilj istraživanja

Predmet istraživanja su razvojne finansijske institucije koje značajno doprinose ostvarenju ciljeva održivog razvoja kroz pokretanje ekonomskih, društvenih i ekoloških promena u nedovoljno razvijenim zemljama. Analizirana je njihova uloga koja je ključna u finansiranju investicija neophodnih za realizaciju ciljeva održivog razvoja. Predmet istraživanja je i utvrđivanje u kojoj meri razvijen privatni sektor doprinosi održivom razvoju i na koji način razvojne finansijske institucije predstavljaju potporu tog razvoja. Takođe, u radu se izučava i veza između investicija razvojnih finansijskih institucija u projekte održivog razvoja i ekonomskog rasta.

Izabrana tema je značajna, jer se bavi izučavanjem razvojnih finansijskih institucija, koje su u zemljama u razvoju i tranziciji zadužene za investiranje pod povoljnim uslovima u privatni sektor, kako bi se ubrao privredni rast i razvoj ovih zemalja i time doprinelo održivom razvoju. Tema je značajna i zbog činjenice da razvojne finansijske institucije kroz investiranje pod relativno povoljnim uslovima doprinose stvaranju povoljne poslovne klime, doprinose ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, kao što su smanjivanje siromaštva, otvaranju novih radnih mesta i smanjivanju nivoa nezaposlenosti, kao i povećanju javnih prihoda, uz poštovanje kriterijuma zaštite životne sredine. Tema je aktuelna, jer proučavajući iskustva zemalja u okruženju vezano za izgradnju ovih finansijskih institucija može se doprineti unapređenju domaćeg finansijskog sistema i njegovoj praksi, kroz ukazivanje na preveliki stepen bankocentričnosti domaćeg finansijskog sistema, a koji bi se mogao smanjiti razvojem ovih finansijskih institucija. Tema disertacije vezana je za istraživanje institucionalnih modela i pravnog okvira za uspostavljanje razvojnih finansijskih institucija, čime bi se prepoznali elementi za uspostavljanje regulatornog okvira i adekvatnog institucionalnog modela za kreiranje razvojnih finansijskih institucija u Srbiji. U međunarodnoj finansijskoj praksi kreirane su posebne kreditne linije banaka koje zadovoljavaju principe zaštite životne sredine, a u disertaciji je istraženo kolika je zastupljenost ovakvih tzv. zelenih kredita u evropskoj bankarskoj praksi, zemljama u okruženju i Srbiji, kako bi se unapredila bankarska praksa kod nas.

Naučni cilj doktorske disertacije je da se dokaže veliki stepen bankocentričnosti finansijskog sistema Srbije i ukaže na nerazvijenost finansijskog sistema, te neophodnost izgradnje mikrokreditnih finansijskih institucija, koje su istisnute sa tržišta. Mikrokreditiranjem se pruža podrška nastanku i razvoju malim i srednjim preduzećima, jer je za njih adekvatnije da postoje i finansijske institucije nižeg nivoa. Takođe, cilj istraživanja je i da se utvrdi koliko je zaživeo koncept zelene ekonomije u Srbiji, odnosno u kojoj meri se odobravaju krediti malim i srednjim preduzećima za podržavanje održivih investicija, sa ciljem očuvanja prirodnih resursa i smanjenja zagađenja životne sredine. Jedan od ciljeva je istraživanje povezanosti rasta kapitalnih investicija razvojnih finansijskih institucija i rasta bruto domaćeg proizvoda.

Društveni cilj disertacije je da ukaže na adekvatan model pravnog okvira i institucionalnih rešenja za izgradnju razvojnih finansijskih institucija u Srbiji, prvenstveno mikro kreditnih institucija, razvojne banke i ukaže na modalitete za razvoj zelenog kreditiranja.

3. Hipotetički okvir doktorske disertacije se sastoji od sledećih hipoteza:

H₁: Visok stepen bankocentričnosti domaćeg finansijskog sistema deluje ograničavajuće na održivi razvoj.

H₂: Zastupljenost mikro kreditnih finansijskih institucija u domaćem finansijskom sistemu bi ostvarila pozitivan uticaj na održivi razvoj sektora mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika.

H₃: Zeleno finansiranje preduzeća od strane bankarskog sektora Srbije je ispod potencijala.

H₄: Rast investicija razvojnih finansijskih institucija doprinosi rastu bruto domaćeg proizvoda.

4. Metodologija istraživanja U radu je korišćena deskriptivna metoda za teorijski deo rada kojom se definiše pojam, priroda, uloga i značaj razvojnih finansijskih institucija, koncept održivog razvoja, zelene ekonomije i zelenog finansiranja. Primenjeno je eksplorativno istraživanje kako bi se utvrdile uzročno-posledične veze (korelacija) između određenih ekonomskih varijabli, metoda indukcije i dedukcije, kao i eksplikativna analiza za dokazivanje hipoteza postavljenih u radu.

Desk istraživanje je obuhvatilo analizu savremene stručne literature i dosadašnjih istraživanja koje su u funkciji objašnjenja fenomena razvojnih finansijskih institucija, bankocentričnosti domaćeg finansijskog sistema, mikro kreditnih finansijskih institucija i zelenog finansiranja.

Uporedna metoda je korišćena za komparaciju finansijskih institucija i strukture finansijskog sistema različitih zemalja sa domaćim, kao i za pregled rešenja modela razvojnih finansijskih institucija odabranih država članica Evropske unije i država regiona. Uporedna metoda je korišćena za komparaciju finansijskih institucija i strukture finansijskog sistema različitih zemalja sa domaćim, kao i za pregled rešenja modela razvojnih finansijskih institucija odabranih država članica Evropske unije, regiona i Srbije.

Standardizovani upitnik sa zatvorenim pitanjima je korišćen kao tehnika radi dokazivanja hipoteza koje su postavljene u radu.

Ekonometrijska analiza vremenskih serija je primenjena u cilju ispitivanja uticaja investicija razvojnih finansijskih institucija na rast bruto domaćeg proizvoda i donošenja relevantnog ekonomskog zaključka o opravdanosti uvođenja razvojnih finansijskih institucija u domaći finansijski sistem u cilju njegovog unapređenja i daljeg razvoja.

5. Kratak sadržaj disertacije

Rad se sastoji iz 8 poglavlja. U Uvodu je definisan predmet istraživanja, značaj teme i naučni doprinos rada. Objasnjeni su ciljevi istraživanja, hipoteze od kojih se polazi i koje se dokazuju u radu i metode istraživanja koje će biti korišćene.

Prvo poglavlje objašnjava pojam, ulogu i značaj razvojnih finansijskih institucija. Ukazuje na vrste razvojnih finansijskih institucija i njihovu ulogu u nedovoljno razvijenim zemljama.

Takođe se bavi i vidovima finansijske podrške razvojnih finansijskih institucija, projektnim ulaganjima u privatni sektor i objašnjenjem njihovog doprinosa ciljevima održivog razvoja kroz smanjenje siromaštva, otvaranje novih radnih mesta, rast državnih priroda, promovisanje zelene ekonomije i zelenog inkluzivnog rasta.

Drugo poglavlje analizira vezu između razvojnih finansijskih institucija, održivog razvoja i koncepta zelene ekonomije. Posebno je sagledano delovanje ovih institucija na smanjenje siromaštva kao jednog od ciljeva održivog razvoja. Definiše se pojam tzv. mešovitog finansiranja koji je karakterističan za razvojne finansijske institucije, njegov značaj u podršci održivom razvoju, kao i instrumenti i mehanizmi na kojima se zasniva.

Treće poglavlje objašnjava ekonomsko-političku prirodu razvojnih finansijskih institucija i utvrđuje razliku u poslovnoj filozofiji razvojnih finansijskih institucija i agencija za pomoć. Objašnjava se delovanje ovih institucija i njihovi ekonomski potencijali predstavljeni kroz obim investicija, broj zaposlenih, sklonost ka ulaganjima u rizične projekte, sektore kojima daju prioritet pri investiranju. Analizira se njihov doprinos ekonomskom rastu i produktivnosti.

Četvrto poglavlje se odnosi na uporednu analizu i obuhvata aspekt poslovanja razvojnih finansijskih institucija. Prezentovan je model razvojnih finansijskih institucija Evropske unije i odabranih država članica, kao i država regiona i utvrđen je okvir modela razvojnih finansijskih institucija u Republici Srbiji.

Peto poglavlje se odnosi na analizu stepena bankocentričnosti domaćeg finansijskog sistema, kao i negativnih posledica po rast i razvoj. Analiziran jedostignuti nivo razvijenosti finansijskih sistema naprednih tranzicionih zemalja u okruženju napravljeno je poređenje sa domaćim finansijskim institucijama. Predstavljani su rezultati empirijskog istraživanja ispitivanja stavova eksperata.

Šesto poglavlje se odnosi na finansiranje sektora MMSPP u Srbiji. Sagledani su problemi sa kojima se ovaj sektor sučava u svom poslovanju, kao i uloga koju bi mikrokreditne finansijske institucije imale u njihovom održivom razvoju i prevazilaženju tih problema. Predstavljani su rezultati empirijskog istraživanja o važnosti mikrokreditiranja za razvoj domaćeg finansijskog sistema. Prezentovane su razvojne finansijske institucije u Srbiji i u zemljama u okruženju i sagledana njihova uloga u podsticanju razvoja sektora MMSPP u Srbiji.

Sedmo poglavlje je bazirano na objašnjenju specifičnih hartija od vrednosti kao što su zeleni instrumenti duga i zelenom finansiranju u službi održivog razvoja. Sprovedena je analiza ekološke osvešćenosti i implementacije zelenih projekata i investicija od strane sektora MMSPP u Srbiji, kao i stepena razvijenosti zelenog finansiranja u domaćem bankarskom sektoru.

Osmo poglavlje se odnosi na ekonometrijsku analizu uz pomoć koje je utvrđeno na koji način se ulaganja Hrvatske banke za obnovu i razvitak odražavaju na ekonomski rast Hrvatske i date preporuke o uvođenju nacionalne razvojne banke u domaći finansijski sistem.

Na kraju rada su data zaključna razmatranja.

6. Postignuti rezultati naučni doprinos istraživanja

Pitanje razvojnih finansijskih institucija nije dovoljno istraženo u domaćoj literaturi, pa je disertacijom popunjena praznina u domaćem naučnom fundusu. Veća zastupljenost ovih institucija mogla bi uticati na finansijski sistem Srbije i doprineti njegovom unapređenju. Korelacionom analizom je utvrđeno da je finansijski i razvojni potencijali razvojnih finansijskih institucija pozitivan, te bi njihova veća zastupljenost doprinela privrednom razvoju Srbije.

Kroz podrobnju analizu karakteristika finansijskog sistema Srbije i sprovođenjem intervjua eksperata potvrđena je ocena visokog stepena bankocentričnosti domaćeg finansijskog sistema i negativne posledica ovakve finansijske strukture. U poređnom analizom je ukazano na neophodnost otvaranja prostora za razvoj mikrokreditni finansijskih institucija.

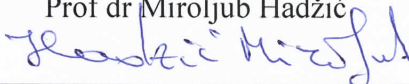
Doprinos disertacije predstavlja jedna od prvih domaćih analiza u oblasti zelenog finansiranja koja je obuhvatila Srbiju i uporednu analizu sa zemljama u oruženju.

7. Mišljenje i predlog komisije Složenost, značaj i aktuelnost predmeta doktorske disertacije, ostvareni naučni društveni cilj, rezultati i naučni doprinos istraživanja kandidatkinje, kao i kompleksnost metodološkog postupka obrade teme, objavljeni radovi kandidatkinje proistekli na osnovu istraživanja ikorišćena literatura, nama referentima daje osnove da Veću Departmana poslediplomskih studija Univerziteta Singidunum predložimo da kandidatkinji, **master Ivani Ostojić**, odobri javnu odbranu doktorske disertacije pod nazivom: „Uloga razvojnih finansijskih institucija u podršci održivom razvoju“.

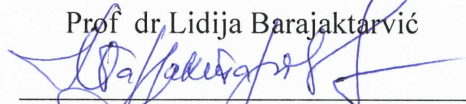
U Beogradu, 04.04.2022. godine

REFERENTI

Prof dr Miroljub Hadžić

Prof dr Lidija Barajaktarvić

Prof dr Predrag Jovanović

